

Davranış

Kendinizi Nasıl Bilirsiniz?

Yalnız büyüyorsunuz ve kendinizi de bir aynada ya da durgun bir su yüzeyinde hiç görmediniz. Özetle, neye benzediğinizi bilmiyorsunuz. Bu durumda kendinize uygun bir hayat arkadaşını nasıl seçeceksiniz? Sürü halinde yaşayan, ya da en azından analarının bakılıp eğitilen

hayvanlar için bakarak kendilerini ve eşlerini tanıyabilecekleri örnekler var. Ama Avustralya'da yaşayan çalı hindisinin gerçek bir kimlik sorunu var.

Bu hayvanların yetişkinleri yumurtaları üzerinde kuluçkaya yatmıyorlar ve dolayısıyla civcivlere kendilerini görme

fırsatı tanımıyorlar. Yaptıkları, yumurtalarını çalı çırpı ve yaprak artıkları içine bırakmak ve çürüyen artıkların ürettiği ısıyla olgunlaşmalarını sağlamak.

Avustralya'daki Macquarie Üniversitesi'nden davranış ekoloğu Ann Göth ve ekibi, yeni doğmuş civcivlerin hangi görsel işaretlerden yararlandığını merak etmişler.

Araştırmacılar, ölü civcivlerin derileri ve oyuncak araba motorlarından yararlanarak uzaktan kontrollü çalı hindisi robotları yapmışlar; sonra da canlı civcivleri farklı hareketler yapan sahtelerinin yanına koymuşlar. Canlı yavruların, “yem toplayan” robotları, hareketsiz duran ya da bir o yana, bir bu yana dönenlerden daha çekici buldukları ortaya çıkmış. Ama ışıktan morötesi dalga boyları filtreyle çıkartılınca canlı civcivler, yemlenen robotlara olan ilgilerini bile yitirmişler. Araştırmacılar bundan, çalı hindilerinin kendi cinslerini belli davranış kalıpları kadar renklerinden de tanıdıkları sonucunu çıkartıyorlar.

Göth ve arkadaşlarına göre bu durumda çalı hindileri, kuşların henüz sinir sistemleri etkiye açıkken “baskılandıkları” ya da kimliklerini ana-babalarından öğrendikleri yaygın kabule bir istisna oluşturuyorlar.

Science, 11 Haziran 2004

Sözcük Öğrenen Köpek

Dil öğrenmenin yalnızca uygun bir çevreye bağlı olmadığını açıklamak için psikologlar, hem bir bebeğin, hem de köpeğin bir lisanla karşılaştıklarını, ancak yalnızca bebeğin konuşmayı öğrenebildiğini vurgularlar. Ancak, Science dergisinde yayımlanan bir araştırmaya göre bu saptama çok da güvenilir olmayabilir. Çünkü psikolog Kaminski ve ekip arkadaşlarıncı yürütülen bir dizi deney, Rico adlı Colie cinsi bir köpeğin oldukça gelişkin bir sözcük öğrenme yeteneğine sahip olduğunu göstermiş. Aynı bir odaya 10 farklı cisim konuluyor ve sahibi Rico'dan bunlardan adını söylediği birini getirmesini istiyor. Tekrarlanan deneyler sonunda köpeğin 200'den fazla sözcüğün anlamını bildiği ortaya çıkmış. İşin daha etkileyici yanı, köpeğin tek bir deneyde bile yeni bir sözcüğün anlamını kavrayabilmesi. Uzmanlar, bunun bebek ve küçük çocuk beyinlerinin “hızlı haritalama” yetisini andırdığı görüşündeler. Bu yeteneği sınamak için deney

ekibi, köpeğin daha önceden tanıdığı yedi cisimle birlikte hiç tanımadığı yeni bir cismi öteki odaya koymuş. Sahibi, daha önce hiç duymadığı bir isim taşıyan bu nesneyi getirmesini istediğinde, Rico'nun genellikle doğru nesneyi getirdiği görülmüş. Bunun anla-

mı, tıpkı küçük çocuklar gibi köpeğin de yeni sözcükleri adları henüz bilinmeyen yeni cisimlerle ilişkilendirmesi. Deneyden bir ay sonra Rico'nun öğrendiği yeni sözcüklerin birçoğunun anlamını hatırladığı da görülmüş. Araştırmacılara göre, Rico'nun sözcük öğrenme yeteneği, insan dışı primatların, ör-

neğin şempanzelerin yeteneğinden daha ileride. Bunun nedeninin, köpeklerin insanların iletişim gerektiren istemlerine yanıt verecek bir seçim geçirmiş olmaları.

Ancak, akıllı köpeğin yetenekleri, bir çocuğunkilerle karşılaştırılınca sönükleşiyor.

Dokuz yaşındaki Rico'nun 200 kadar sözcüğün anlamını bilmesine karşılık aynı yaştaki bir çocuk, bildiği 10 binlerce sözcüğe ek olarak her gün en az 10 yeni sözcük öğrenir. Çocuklar, kimse kendilerine öğretmeye çalışmasa da yeni sözcükleri başkalarının konuşmalarını izleyerek de öğrenebilirler. Rico'nun öğrenme aracıysa özel bir “göt getir” oyunu. Ayrıca çocuklar bir sözcüğü, bir kavram olarak, değişik kullanım biçimlerini de kapsayacak biçimde özümleyiyorlar. Örneğin, çorabı ayakla ilişkilendiriyorlar ve bu sözcüğü, örneğin, çorabın “yokluğunu” anlatmak için de kullanabiliyorlar. Rico ise bunu sahibine getirilecek yeni bir cisim olarak algılayabiliyor. Yine çocuklar yeni bir sözcüğü, söyleyenden bağımsız bir kavram olarak algılayarak, Rico ancak sahibinin söylediklerini anlar görünüyor.

Science, 11 Haziran 2004